

УДК 94:271.5 (477.86) “1715/1946”

Юрій КЛООНОВСЬКИЙ

*Інститут історії, політології і міжнародних відносин
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника***ДЖЕРЕЛА ДО ВИВЧЕННЯ
КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОТЦІВ ЄЗУЇТІВ
У СТАНИСЛАВОВІ (1715–1946 рр.)**

У статті проаналізовано джерела, на основі яких досліджується культурно-освітня діяльність єзуїтів у Станиславові. Зазначено, що важливими для досліджуваної проблеми є панегірики, листи генералів єзуїтам, рукописи краківського та римського архівів, постанови конгрегацій. Охарактеризовано спогади очевидців про навчальний процес єзуїтського колегіуму у Станиславові та театральні постанови єзуїтів.

Ключові слова: *єзуїти, колегіум, джерела, костел, архів, панегірик, акт, Станиславів.*

Демократизація суспільства, розвиток історичної науки в Україні створюють сприятливі умови для об'єктивного висвітлення питань, які впродовж багатьох років не розглядалися або оцінювалися на основі певних ідеологічних засад. Складовою частиною вивчення цього, безперечно, актуального питання є всебічне дослідження культурно-освітньої діяльності єзуїтів у Станиславові. У минулому накопичений досвід вирішення суперечливих проблем, який необхідно відновити для досягнення порозуміння між прихильниками і противниками різних шляхів подальшої розбудови вітчизняної освітньої галузі, є сьогодні цінним для недопущення помилок у майбутньому. Комплексне вивчення проблеми дасть змогу творчо оцінити позитивні елементи культурно-освітньої діяльності єзуїтів, обґрунтувати основні джерела як способи вирішення актуальних питань культури і освіти.

За довідковою літературою єзуїти – члени християнського чернечого ордену Римо-Католицької Церкви (лат. *Societas Iesu* – Товариство Ісуса), створеного на взірць студентської спільноти¹. Втім, організація дуже швидко зросла чисельно і перетворилася на одне із найбільших товариств. Принципи братства будувалися на дотриманні суворої дисципліни та безумовному підпорядкуванні лише генералові ордену або римському папі. Єзуїти займалися місійною, науковою і просвітницькою діяльністю, створенням найбільшої в історії Церкви мережі шкіл: середніх – колегіумів і вищих – академій.

Це найчисленніший чернечий орден. Він налічує сьогодні 20 170 осіб. Його місії діють у 112 державах світу. Головними напрямками діяльності є євангелізація, освіта і наукові дослідження.

Перші відомості про перебування в Станиславові монахів ордену єзуїтів на запрошення власника міста Йосифа Потоцького нотуються

¹ Католическая энциклопедия: в 5 Т. – М.: Изд-во Францисканцев, 2005. – Т. 2 (И–Л) – С. 964.

1715 р.². Для тимчасового проживання їм призначили дерев'яний будинок. Нова осада єзуїтів називалася «резиденцією» і підпорядковувалася колегії Св. Петра у Львові³. Отці на місці неіснуючої на той час академії, закладеної Андрієм Потоцьким 1669 р., створили єзуїтський п'ятикласний середній навчальний заклад – колегіум⁴. Викладання в ньому до офіційної заборони ордену в 1773 р. велося польською і латинською мовами.

Отці-єзуїти одразу докладали багато зусиль для будівництва свого костелу та монастиря. У 1720 р. в південно-західній частині фортеці, на місці колишнього дерев'яного панського палацу, під наглядом Й. Потоцького були закладені фундаменти під єзуїтський костел, а в 1729 р. будівництво було завершено. Споруда костелу пережила два будівельних етапи: 1720–1729 та 1752–1763 рр.

Дослідник В. Палех, вивчаючи історію костелу, відзначав, що в лютому 1752 р. храм був розібраний, а у квітні 1753 року було розпочато спорудження нового, яке завершилось 1763 року. Будівництво 1752–1763 рр. велося під керівництвом інженера-фортифікатора Станіслава Потоцького та інженера-архітектора Дальке⁵.

Насамперед необхідно відзначити, що в науковій літературі існують різні припущення щодо появи в місті монахів католицького ордену єзуїтів: 1691–1700 рр. (Т. Домбровський)⁶, 1713–1722 рр. (А. Шарловський)⁷, 1715 р. (В. Полек)⁸. Як відзначав А. Шарловський, перші письмові відомості стосовно побуту отців-єзуїтів у Станиславові знаходимо в документі, вписанім на вимогу Йосифа Потоцького до актів місцевої колегіатської капітули під 1744 роком. Документ цей, на жаль, не мав дати його видання, що ускладнювало розв'язання проблеми про час прибуття отців-єзуїтів до Станиславова. А. Шарловський вважав, що згаданий документ був виданий у 1722 році і що на той час єзуїти вже були в місті та утримували школу. Сучасний дослідник історії міста В. Грабовецький дотримується гіпотези А. Шарловського.

Другий етап перебування єзуїтів у місті почався в листопаді 1883 р., коли до міста прибули оо. Бачинський, Обмінський і Тиховський. Свого монастиря монахи не мали і тому відправляли богослужіння у Вірменському костелі. Лише в 1895 р. вони побудували на вул. Заболотівській (пізніше – вулиця Петра Скарги) новий костел з монастирем. Монастир повністю припинив свою діяльність у 1946 р. Зі зміною політичної ситуації в державі монахи вимушені були покинути місто і виїхати до Польщі⁹.

² Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa, 1893. – Т. XI. – S. 194–195.

³ Заленський С. Отці єзуїти в Станиславові / С. Заленський. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2010. – 69 с.

⁴ Історія міст і сіл УРСР. Івано-Франківська область. – К., 1971. – С. 55.

⁵ Вуянко М. Археологія середньовічного Івано-Франківська (Станиславова) / М. Вуянко, Б. Томенчук. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2002. – 160 с.

⁶ Dąbrowski T. Historia c. k. Gimnazium wyższej w Stanisławowie / T. Dąbrowski. – Lwów, 1878. – 215 s.

⁷ Шарловський А. Станиславів і Станиславівський повіт з огляду історичного та географічно-статистичного / А. Шарловський. – Івано-Франківськ, 2009. – С. 40.

⁸ Полек В. Майданами і вулицями Івано-Франківська / В. Полек. – Івано-Франківськ, 2007. – 148 с.

⁹ Заленський С. Отці єзуїти в Станиславові / С. Заленський. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2010. – С. 59.

Основний масив джерел з історії єзуїтів на українських землях становлять рукописи, які зберігаються в Римському архіві Товариства Ісуса (Archivum Romanum Societatis Iesu)¹⁰ й Архіві Товариства Ісуса в Кракові (Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie)¹¹. Публікацію друком документів Римського архіву в серії «Monumenta Historica Societatis Iesu»¹² орден розпочав 1894 р. у Мадриді, а продовжив 1929 р. в Римі.

Листи і приписи генералів єзуїтам Польської провінції зберігаються в Римському архіві Товариства Ісуса у фондах Польської (томи 3 і 5) і Німецької (томи 103-110, 112) провінцій, у Папському секретному архіві у фондах Німецької (том 13) і Польської (томи 15a, 15b, 15c, 17a) нунціатури, а також у Краківському архіві Товариства Ісуса (рукописи 224, 234, 280, 309, 324, 496, 553, 1795), у відділі рукописів Ягеллонської бібліотеки (рукописи 51, 94, 270, 3289, 5195). Саме у цих листах міститься цінна інформація про єзуїтів, які діяли у Станиславові.

Постанови Генеральних Конгрегацій і розпорядження генералів було видано в «Institutum Societatis Iesu»¹³. До цього збірника головних документів Товариства ввійшли також папські булли та апостольські листи, які стосуються єзуїтів, привілеї Товариства, іспити, які складали в Ордені єзуїти, «Конституція», формула Генеральної Конгрегації (правила її проведення), норми життя окремих спільнот Ордену і обов'язки, закріплені за різними посадами в Товаристві, «Ratio studiorum»¹⁴. «Institutum Societatis Iesu» виданий у шести серіях. Саме в них вміщено листи і цінні документи з інформацією про отців-єзуїтів, які діяли у Станиславові (див. додаток В).

Важливим джерелом при дослідженні вказаної проблематики може слугувати «Catalogus Personarum et officiorum Provinciae Poloniae 1725 r.»¹⁵. Саме в ньому подано список ректорів Станиславівського колегіуму і дату їхнього урядування:

- о. Томаш Заленський, 1722–1728 рр.;
- о. Андрій Ожга, 1728–1731 рр.;
- о. Войцех Тименіцький, 1731–1732 рр.;
- о. Томаш Заленський, повторно 1733–1736 рр.;
- о. Антоній Меконі, 1736–1739 рр.;
- о. Ігнацій Поляновський, 1739–1744 рр.;
- о. Йосиф Раблевський, 1744–1749 рр.;
- о. Вінцентій Камінський, 1749–1751 рр.;
- о. Ян Ліон, 1751–1754 рр.;
- о. Антоній Чапський, 1754–1756 рр.;
- о. Йосиф Тхоревський, 1759–1762 рр.;
- о. Адам Мікуловський, 1762–1768 рр.;
- о. Томаш Гродзіцький, 1768–1772 рр.;

¹⁰ Archivum Romanum Societatis Iesu. – Prov. Pol.

¹¹ Archiwum Towarzystwa Jezusowego w Krakowie.

¹² Monumenta Historica Societatis Iesu. Monumenta Ignatiana. – Series 4: Scripta de Sancto Ignatio de Loyola Societatis Iesu fundatore. – Matriti, 1904. – Vol. I.

¹³ Institutum Societatis Iesu. – Florentiae, 1892–1893. – Vol. I-III.

¹⁴ Ratio studiorum et institutiones scholasticae Societatis Iesu per Germaniam olim vigentes collectae, concinnatae, dilucidatae a G. M. Pachtler SJ. – Berlin, 1887–1894. – Vol. 1-3.

¹⁵ Catalogus Personarum et officiorum Provinciae Poloniae 1725 r. – Bibl. Czartoryskich w Krakowie // Рукопис цісарсько-королівської бібліотеки у Відні. – № 10. – С. 321–322.

о. Йосиф Терлецький, від 7 червня 1772 р. до листопада 1773 р., тобто до часу закриття (див. додаток Д).

Цікаві відомості про єзуїтський театр у Станиславові містяться у рукописі «*Historia Collegiatae Stanislavopolensis 1746–1749*»¹⁶. В даному рукописі цікавою є інформація про одну з театральних постановок, яку ставив єзуїтський колегіум у 1748 році. У хроніці колегіуму записано: «Було тоді більше трьохсот чоловік: одні з них грали роль глядачів, інші стрибали в ріку, представляючи себе рятувальниками, оберігаючи інших від падіння. Обидві сторони понесли втрату. Глядачі із захопленням дивилися постанову, у залі відбувались бурні оплески акторам (учням) колегіуму»¹⁷.

Цінним документом сьогодні є «*Świadectwo Kollegium oo. Jezuitów z 1761 r.*»¹⁸. Тут містяться цікаві факти про заснування та діяльність музичної бурси при колегіумі: «Музикальна бурса відкрита у 1720 році. В 1743 році Й. Потоцький створив для неї окремих фонд, даруючи суму 20 000 злотих ринських із села Пацикова на капелу, яка і в богослужіннях у колегіаті допомагала. Таких учнів було від шести до дванадцяти осіб. Грали вони також у будинках приватних і в інших костьолах за оплату, але з дозволу отця префекта»¹⁹.

Джерелами до вивчення культурно-освітньої діяльності отців-єзуїтів у Станиславові є також архівні документи та свідчення очевидців. Досліджуючи розвиток єзуїтського колегіуму, цікаві відомості подає Й. Лукашевич у своїй праці «*Historia szkół w Koronie i w. ks. Litewskiem*»²⁰. Автор детально описує студентські братства, які єзуїти створювали при колегіаті. Слід зазначити, що Йозеф Лукашевич був чудовим знавцем давнього польського шкільництва. Досліджуючи Станиславівську колегіату, він характеризує її так: «Станиславівський колегіум за панування королів з дому Саса утримував вищі школи, в яких навчають також теології, філософії, а також французької та німецької мов. При кожній школі було студентське братство, зване «*Sodalitas annuntiatae Mariae Virginis*», до якого мусив належати кожен учень. Братство мало свій статут, за яким його члени мали проводити духовні вправи, пости, молитви і брати участь у різноманітних урочистостях, пов'язаних з ушануванням Матері Божої»²¹.

Вивчаючи діяльність Станиславівської класичної польської гімназії, Т. Домбровський у «*Historia c. k. Gimnazium wyższej w Stanisławowie*»²² описує час, коли колегіум досяг найвищого піднесення: «Найвища точка розвитку станиславівського колегіуму припадає на перші роки другої половини XVIII ст., коли після буремних воєнних часів настали спокійні часи другого Саса. В часи навчання в місцевій школі Ф. Карпінського

¹⁶ Archivum Romanum Societatis Iesu. – Pol. 60: Historia et annuae litterae Poloniae Maioris 1744–1770.

¹⁷ Там само. – С. 7.

¹⁸ Świadectwo Kollegium oo. Jezuitów z 1761 r. A. Czołowskiego, Lwów.

¹⁹ Там само. – С. 6.

²⁰ Łukaszewicz J. Historia szkół w Koronie i w. ks. Litewskiem. Litewskiem / J. Łukaszewicz. – Poznań, 1849–1851. – 245 s.

²¹ Там само. – С. 35.

²² Dąbrowski T. Historia c. k. Gimnazium wyższej w Stanisławowie / T. Dąbrowski. – Lwów, 1878. – 215 s.

кількість учнів становила 400. До такої цифри станиславівська колегіата доросла аж у 1860 році, після переведення на восьмикласне навчання»²³.

Дослідник А. Шарловський у своїй праці «Станиславів і повіт Станиславівський з погляду історичного і географічно-статистичного»²⁴, описуючи костел отців єзуїтів – сучасний Архікатедральний собор Св. Воскресіння УГКЦ, згадував про пам'ятний знак – таблицю. Дослідник відзначав: «Таблиця з написом латинським, розміщена донедавна на хорах, а встановлена там-таки в році 1835 за старости Мільбахера, подає 1732 як рік закінчення будівництва. Напис той, що був затертий під час реставрації того костелу на катедру, звучав наступним чином: «Церква ця року 1732 постала, вибудована з ласки Найвеличнішого Імператора Австрії Фердинанда I і відновлена під опікою Найяснішого Принца Фердинанда Д'Есте, ерцгерцога Австрії»²⁵. А. Шарловський звернув увагу на те, що рік заснування костелу подано на таблиці помилково, адже храм було збудовано у 1729 р. (за Т. Домбровським – у 1728 р.).

Важливим джерелом для висвітлення даної тематики є праця Ф. Карпінського «Pamiętniki»²⁶. Дана праця цікава тим, що сам автор був студентом єзуїтського колегіуму і очевидцем тих подій. Ф. Карпінський, описуючи своє дитинство, зазначає цікаві відомості про навчання в колегії: «Єзуїти застосовували два методи виховання: сувору дисципліну та суперництво. В кінці кожного навчального року приводились усні та письмові екзамени. Причому оцінки кожен професор виставляв окремо, а потім члени комісії виводили середній бал. Існувало чотири типи оцінок: *eminenter* (відмінно), *accessit* (похвально), *mediocriter* (посередньо), *defecit* (незадовільно)»²⁷ (див. додаток Г).

У праці «Teatr jezuicki XVIII i XIX w. w Polsce z antologią dramatu»²⁸, характеризуючи театри польських єзуїтів, дослідниця І. Кадильська подає цікаві відомості про життя студентів єзуїтського колегіуму у Станиславові. У цій праці звернуто особливу увагу на театральні постанови студентів, які ставили сценки різноманітного характеру та різними мовами, переважно польською та латинською. Зазвичай, як стверджує дослідниця у своїй праці, єзуїти приділяли велику увагу художній самодіяльності.

Безперечним джерелом до вивчення даної проблеми є «Księga dramatów kollegium jezuickiego»²⁹. Документ містить інформацію про театральні постанови студентів єзуїтського колегіуму, зокрема: «Молодь не байдикувала і не нудилась. Крім шкільної науки, під час релігійних і придворних урочистостей виступала в театральних виставах. Вони грали у колегіаті, бо за містом вони були релігійні. Інколи студенти ставили комедії

²³ Там само. – С. 22.

²⁴ Шарловський А. Станиславів і Станиславівський повіт з огляду історичного та географічно-статистичного / А. Шарловський. – Івано-Франківськ, 2009. – 176 с.

²⁵ Там само. – С. 47.

²⁶ Karpiński F. Pamiętniki / F. Karpiński. – Warszawa, 1896. – 156 s.

²⁷ Там само. – С. 23.

²⁸ Kadulska I. Teatr jezuicki XVIII i XIX w. w Polsce z antologią dramatu / I. Kadulska. – Uniw, Gdańskiego. – Gdansk, 1997. – 315 s.

²⁹ Księga dramatów kollegium jezuickiego. Liber dramatum Collegii Stanislaopoliensis S. J. Folio, opraw, w pólskórek. Wł. Bibl. Ossol., Lwów, rkp. 4655.

з танцями, які, на велику радість всього двору, воєводи і шляхетської братії, відбувалися у шкільній залі»³⁰.

Цікаві відомості містяться у праці «Grabieże kościelne w Galicji» В. Хотковського³¹, де автор, описуючи єзуїтський костел, наводить дані щодо фундації Й. Потоцького землі єзуїтам для побудови костелу: «Фундатор, Й. Потоцький, 21 квітня 1716 р. офірував ченцям під будівництво колегіуму територію довжиною 120 і шириною 41 лікоть... яка знаходиться поміж валами міськими, а на костел ділянку довжиною 60, а шириною 40 ліктів, на місці давнього дерев'яного замку А. Потоцького»³².

У праці «Piękne dzieło. Polichromia kościoła oo. Jezuitów w Stanisławowie» С. Махневича³³ дається інформація про другий костел Станіслава Костки, характеризуються його внутрішнє оздоблення та декорації, архітектурний стиль: «Мулярські роботи виконав муляр Школьніцький із Сеняви під керівництвом інженерів Кшижановського з Кракова і П. Шпорка з Станіслава. Вітражі закуплено у Чехії. Усією будовою опікувався о. суперіор Гадовський з допомогою братів Бялобрезького, який виготовив вежечку-сигнатуру, і Мораця, фахового муляра. Костьол споруджено у стилі Відродження (неоренесанс), його названо на честь св. Станіслава Костки. Довжина костелу – 32 м, а ширина – 14 м. Поміститися в ньому може 1500 осіб»³⁴.

Важливе значення для висвітлення теми має «Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich»³⁵ (Т. XI). В ньому міститься інформація про заснування Станіслава та детально описано прибуття сюди отців-єзуїтів. Зокрема, описано побудову головного костелу та колегіуму, вказано прізвища жертводавців. Цікавило є інформація про заснування єзуїтського колегіуму та опис навчального процесу єзуїтів, а саме: «Перетворення академії на колегіум відбулося, ймовірно, 10 жовтня 1722 року, першим суперіором був Томаш Залеський. Єзуїтський колегіум складався з п'яти класів: три нижчі «граматики» і два вищі «гуманіори». Був також річний курс філософії. Виклад мови: французька та німецька. При колегіаті було створено братство «Sodalisow Maryi». На момент навчання Францішка Карпінського в колегіумі навчалося близько 400 студентів»³⁶.

Дослідник А. Еваріст у праці «Geografia Galicji i Lodomerji z r. 1786»³⁷ описує інтер'єр костелу: «Внутрішнє обладнання і оздоблення костелу було справою і заслугою Вікторії. Її подарунком став не тільки образ св. Станіслава, а й великий вівтар, призначений Діві Марії. На його створення вона пожертвувала свою улюблену канаркарню, продану в Гданську за 1000 дукатів. Під впливом своєї матері Софія Косаковська розпорядилася зняти копію з образу Матері Божої Ченстоховської

³⁰ Там само. – С. 6.

³¹ Chotkowski W. Grabieże kościelne w Galicji. – cz. 1: Zakony zupełnie zniesione, Kraków 1919.

³² Там само. – С. 55.

³³ Machniewicz S. Piękne dzieło. Polichromia kościoła oo. Jezuitów w Stanisławowie. – Wiek Nowy, 1932.

³⁴ Там само. – С. 24.

³⁵ Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa, 1893. – Т. XI. – С. 194–195.

³⁶ Там само. – С. 191.

³⁷ Eweryst A. Geografia Galicji i Lodomerji z r. 1786 / A. Eweryst. – Lwów, 1858. – 135 s.

і фундувала при ньому вівтар св. Ксаверія, що перед смертю молилася перед розп'ятим Хрестом. Казимир Лещинський, каштелян львівський, брат Вікторії встановив вівтар св. Франциску Боргішу. Станіслав Потоцький, воєвода смоленський, за волею матері замовив для костелу образ св. І. Лойоли»³⁸.

Цінну інформацію містить панегірик «*Capetis Acternus Dolor*». В ньому розповідається про будівництво головного єзуїтського костелу та його фундаторів – магнатів Потоцьких. Зазвичай панегірики видавали і присвячували відомим людям, які були меценатами костелів та колегіумів. У них вони й оспівувались та величались, а також панегірики друкувалися з приводу визначних подій. У «*Capetis Acternus Dolor*» можна побачити прізвища тих, які вклали певну лепту в розвиток єзуїтського костелу: «Будівництво за підтримки обох дідичів проходило успішно. Гарячою опікункою єзуїтів, яка збирала кошти на новий костел, без сумніву, була Вікторія з Лещинських Потоцька. Скільки каміння налічує храм Станіславівський, твоїм благородництвом обдарований, стільки ж вишколених у науках найкращих кристалів Духа маєш і стільки ж над нагробком біль наш висловлюють»³⁹ (див. додаток А).

Безперечно, джерелом до вивчення історії Товариства Ісуса в місті є праця священника-проповідника С. Заленського «Отці єзуїти в Станіславові» («*OO. Jezuitce w Stanisławowie: szkic historyczny*»). Восени 1895 р. автор побував у Станіславові на посвяченні єзуїтського костелу Св. Станіслава Костки і під час проповіді пообіцяв віддячити мешканцям, які долучилися до побудови святині.

У передмові до книги священник пише: «Невелика то праця, але старанна, базована на народних джерелах, на не знаних досі рукописах. Розповідає вона про діяльність монахів мого згромадження, але й часто згадує про міські події, бо орден не стояв осторонь, а вріс, ужився в громаду, серед якої існував і функціонував»⁴⁰ (див. додаток Б).

Для написання книги автор уважно вивчав праці попередників, часто на них покликався, хоча й не завжди поділяв їхніх поглядів. Ним уперше було доповнено історію місцевого осередку ордену єзуїтів матеріалами Віденської бібліотеки та архіву в Станіславові 1717–1721 рр. Автор окреслив запрошення отців до міста воєводою Йосифом Потоцьким, детально описав їхню місіонерську та душпастирську роботу, навів духовні проповіді та повчання. Вперше було зібрано списки суперіорів (єзуїтв-ректорів), які керували навчальним процесом колегіату. Також у праці детально занотовано інформацію про будівництво єзуїтського костелу та його фундаторів. У праці С. Заленського наведено факти, не відомі А. Шарловському чи С. Барончеві.

³⁸ Там само. – С. 92.

³⁹ *Capetis Acternus Dolor Fatum illusstrissimae excellentissimae Dominae Viktoriae de Leszczyniis Potocka Generalis Terrarum Kijoviae Palatinae. Varsaviensis, Sniatunensis, Lezauscensis, Kolomiensis etc. Capitaneac publico luctu comploratum. Veniente in Dolentium Parter Magnam Minimae Societatis Jesu Collegio Stanislaopolitano. Anno Quo Caput nostrum Christus in humanis doluit 1732. Leopoli. Typis Collegii Soc. Jesu* // Рукопис цісарсько-королівської бібліотеки у Відні. – № 10. – С. 314–316.

⁴⁰ Заленський С. Отці єзуїти у Станіславові / С. Заленський. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2010. – 69 с.

Перу С. Заленського належить і п'ятитомна монографія «Jezuici w Polsce»⁴¹, (1900–1906), цінність якої полягає в тому, що в ній вміщено цікавий джерельний матеріал, на жаль, втрачений сьогодні в оригіналі. Готуючи дослідження, автор опрацював документи Ватиканського архіву, Римського архіву Товариства Ісуса, єзуїтських архівів Польської і Литовської провінцій, Таємного архіву двору і держави у Відні, міських, єпископських і капітульних архівів Польщі, рукописи архіву князів Острозьких у Кракові, Національної бібліотеки в Римі, Імператорської у Відні, Ягеллонської у Кракові, Львівського університету та Оссолінеуму у Львові. Автор описував головні події з життя єзуїтського колегіуму, створеного у Станиславові 1720 р., діяльність отців у Тисменичанах, Рожнятові, Журавні, а також побудову єзуїтського костелу Св. Костки, засвідчену особисто 1894 р. Занотовано історичні факти Станиславова, зокрема похорон Йосифа Потоцького та інших відомих людей міста.

Отже, підсумовуючи сказане, варто зауважити, що, незважаючи на позитивні і негативні сторони діяльності ордену єзуїтів у Станиславові, це історичний факт, тому його вивчення на основі документальних матеріалів та публікацій науковців є сьогодні актуальною проблемою. Аналіз джерельної бази свідчить, що орден єзуїтів посідав вагоме місце у культурно-освітньому житті Станиславова. Цікавими джерелами до вивчення досліджуваної проблематики є панегірики, які відображають діяльність відомих меценатів та покровителів єзуїтів. Особлива увага в архівних документах акцентована на будівництві єзуїтських костелів та на діяльності колегіуму у XVIII–XIX ст. Варто зазначити, що багато документів містилося у Генеральному архіві ордену єзуїтів у Станиславові 1717–1721 рр., окремі документи з якого зберігаються сьогодні у Львівській національній бібліотеці імені В. Стефаника у фонді «Єзуїтика».

Yuri KLONOVSKYY

RESOURCES OF FOR THE STUDY OF CULTURAL AND EDUCATIONAL ACTIVITIES OF JESUITS IN STANISLAV (1715–1946)

The article analyzes the sources on which explored cultural and educational activities of the Jesuits in Stanislav. Indicated that important to the studied problem is panehirnyky, letters generals Jesuits, a Roman manuscripts and archives of Cracow, Resolution congregations. Characterized memories of eyewitnesses of the educational process Jesuit College in Stanyslaviv and theater statutes of the Jesuits.

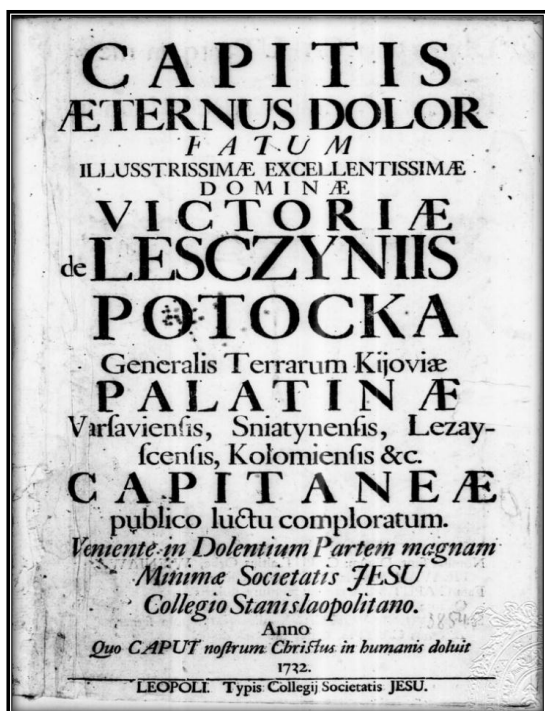
Keywords: *Jesuits College, source, church, archive, panehirnyk, act, Stanislav.*

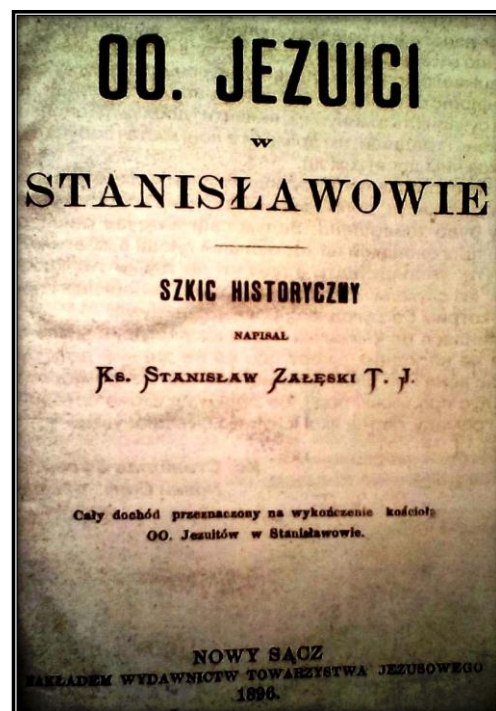
⁴¹ Zaleski S. Jezuici w Polsce / S. Zaleski. – Lwów–Kraków, 1900–1906. – T. V. – 1009 s.

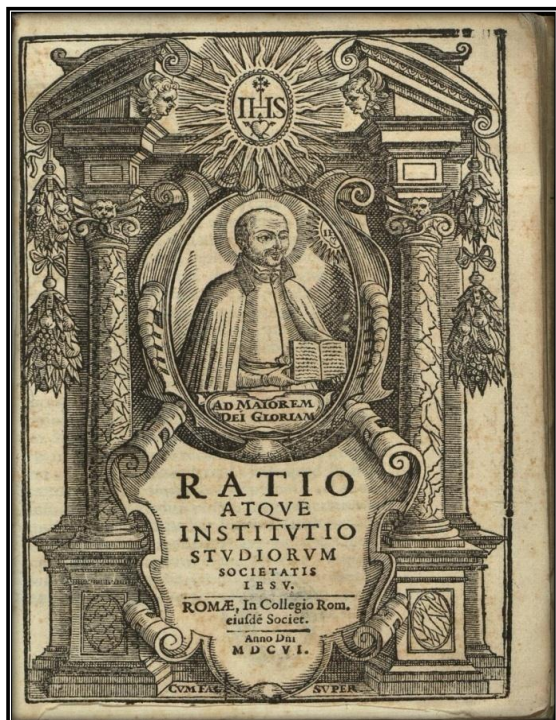
Додаток А
Панегірик 1732 р.

Додаток Б
С. Заленський
«Отці єзуїти у Станиславові»

Додаток В
Ratio Studiorum 1887 r.

Додаток Г
Karpinski F. Pamietniki 1896 r.

